

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ЛЬВІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ»**

Кафедра фундаментальних економічних та природничих дисциплін

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних (семінарських) занять з дисципліни
ОК 03. - «ДОГОВІРНЕ ПРАВО»
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 073 «Менеджмент»
(менеджмент організацій і адміністрування)**

Перун Т.С. Методичні рекомендації до практичних (семінарських) занять з дисципліни «Договірне право» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» (менеджмент організацій і адміністрування). Львів : ВНЗ «ПрАТ «Львівський інститут менеджменту», 2024. 17 с.

Затверджено на засіданні кафедри фундаментальних економічних та природничих дисциплін
Протокол №1 від 01 серпня 2024 р.

Схвалено науково-методичною радою Львівського інституту менеджменту
Протокол № 1 від 02 серпня 2024 р.

ВСТУП

Викладання дисципліни “Договірне право” викликane необхідністю засвоєння системи правових знань, невід’ємно пов’язаних із професійною діяльністю на ринку товарів та послуг. Вивчення дисципліни сприятиме розвитку творчих навиків учасників економічних процесів, визначенню відповідності їх дій вимогам чинного законодавства, яке регламентує порядок укладення, виконання та припинення господарських договорів.

Практичні заняття – є однією з основних форм роботи студентів вищих закладів при вивченні курсу “Договірне право”. Вони дають змогу засвоїти правила укладення, виконання та припинення договорів. Обговорення та осмислення питань курсу на практичних заняттях дозволяє формувати систему знань щодо договорів про передання майна у власність, договорів про передання майна у користування, договорів про виконання робіт, договорів про надання юридичних та фактичних послуг, правового регулювання кредитно-розрахункових відносин, договорів про спільну діяльність. Практичні заняття передбачають самостійну підготовку студентів до них, вироблення навичок добування істини.

За допомогою та під керівництвом викладача на практичних заняттях обговорюються проблеми з курсу, що вивчаються. Студенти безпосередньо беруть участь у дискусіях, вирішують тести, виступають з рефератами, навчаються складати договір.

Програма курсу “Договірне право” для Львівського інституту менеджменту відводить на практичні заняття 13 годин. Основними елементами цієї методики є: читання літератури і учбових посібників; вивчення нормативно-правових актів, що регулюють укладення, виконання та припинення договору; розкриття теоретичних питань; вирішення тестів; обговорення ситуаційних завдань; самоконтроль за допомогою контрольних запитань тощо.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з\п	Назви тем	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1.	Поняття та загальна характеристика договірного права в Україні	2	0.5
2.	Загальні положення про договори у сфері господарської діяльності	2	0.5
3.	Особливості виконання договірних зобов’язань суб’єктами господарювання (підприємцями)	2	0.5
4.	Загальна характеристика договорів про передання майна у власність	1	0.5
5.	Загальна характеристика договорів про передання майна у користування	2	0.5
6.	Поняття та види договорів про виконання робіт	2	0.5
7.	Поняття та види договорів про надання юридичних та фактичних послуг	2	0.5
8.	Особливості правового регулювання кредитно-розрахункових відносин	2	
9.	Загальна характеристика договорів про спільну діяльність	1	0.5
		16	4

ТЕМА 1. Поняття та загальна характеристика договірного права в Україні (2 години)

План практичного заняття

1. Поняття, предмет і методи договірнього права
2. Принципи договірнього права
3. Система договірнього права та характеристика його основних інститутів
4. Джерела договірнього права.
5. Свобода договору та випадки її обмеження.

Методичні вказівки

Перше практичне заняття є особливо важливим, оскільки студенти вперше доповідають по питаннях, які є базовими для навчальної дисципліни і повинні засвоїти та обговорити ключові питання, на яких побудована подальша робота на практичних заняттях.

Перше питання стосується поняття договірнього, предмета та методів правового регулювання правових відносин, що виникають на підставі договору. Для викладу цього питання необхідно володіти знаннями з загальної теорії права.

Друге питання стосується принципів договірнього права, тобто основних засад, які є основою для нормативного регулювання договірних відносин. Зокрема, необхідно звернути увагу на ст. 3 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 р. (з наступними змінами).

Третє питання практичного заняття – система договірнього права та характеристика його основних інститутів. Необхідно розкрити структурну побудову договірнього права. Визначити, які правові інститути включаються до системи договірнього права України. Коротко охарактеризувати такі правові інститути, як: поняття та види договору; укладення договору; виконання зобов'язання, що виникає на підставі договору; види забезпечення виконання зобов'язання, що виникає на підставі договору; договори про передання майна у власність; договори про передання майна у користування; договори про виконання робіт; договори про надання послуги; правове регулювання розрахункових відносин; договори про спільну діяльність.

Четверте питання – джерела договірнього права. Крім договірних норм, регулювання договірних відносин, здійснюється й іншими формами права. Необхідно їх визначити.

П'яте питання – свобода договору та випадки її обмеження. Необхідно ознайомитися зі ст. 627 Цивільного кодексу України, визначити випадки обмеження договірної свободи.

Література: 2, 4, 5, 6, 9, 11

Контрольні запитання

1. Які правові відносини є предметом договірнього права?
2. Дайте визначення договірнього права.
3. Назвіть методи договірнього права.
4. Що означає диспозитивний метод правового регулювання договірних відносин?
5. Назвіть принципи договірнього права.
6. В якому нормативно-правовому акті закріплені принципи договірнього права?
7. Які є інститути договірнього права?
8. Назвіть джерела договірнього права.
9. Яка відмінність аналогії закону від аналогії права?
10. В чому полягає зміст свободи договору?
11. Чи має свобода договору абсолютний характер?

Завдання

Завдання 1. Проаналізуйте визначення приватноправових відносин, що міститься в ст. 1 Закону України “Про міжнародне приватне право”.

Завдання 2. Проаналізуйте ст. 3 Цивільного кодексу України у контексті визначення принципів договірних права.

Завдання 3. Громадянин Лебедів пред'явив позов до готелю "Ювілейний" про стягнення вартості пальто, костюма та електробритви, які було викрадено у нього під час проживання у готелі. Готель заперечував проти позову, посилаючись на те, що громадянин Лебедів знаходився у загальному номері і відповідно з розпорядженням адміністрації готелю повинен був здати свої речі до камери зберігання, яка працює цілодобово. У зазначеному розпорядженні говориться також, що адміністрація не несе відповідальності за зникнення з номерів готелю речей, що не були здані до камери зберігання. Це розпорядження висить у готелі на видному місці, і громадянин Лебедів не міг не знати про встановленні у готелі правила. Адвокат громадянина Лебедіва звернув увагу суду на те, що розпорядження адміністрації готелю не є нормативним актом та суперечить статті 975 Цивільного кодексу України, відповідно до якої готель відповідає як охоронець навіть без окремої на те угоди з особою, яка в ньому проживає, за втрату, недостачу або пошкодження її речей, занесених до готелю. Представник готелю посилався в свою чергу на Правила проживання у готелях міста, затверджених головою адміністрації міста, в якому сказано, що готель не відповідає за втрату речей, які не було здано на збереження. Що таке юридична сила закону, в чому її практичне значення?

ТЕМА 2. Загальні положення про договори у сфері господарської діяльності (2 години)

План практичного заняття

1. Поняття зобов'язання. Співвідношення зобов'язання і договору.
2. Поняття господарського договору. Загальний порядок укладення господарського договору.
3. Умови дійсності договору.
4. Підстави та правові наслідки визнання договору недійсним.
5. Форма договору. Правові наслідки недодержання вимоги щодо письмової форми договору.
6. Підстави для зміни або розірвання договору. Правові наслідки зміни та розірвання договору.

Методичні вказівки

В першому питанні необхідно розкрити поняття зобов'язання. Для цього слід ознайомитися зі ст.ст. 509-511 Цивільного кодексу України. Також доцільно визначити співвідношення договору та зобов'язання. Для цього слід прочитати ст. 11 та ст. 626 Цивільного кодексу України.

Для опрацювання другого питання практичного заняття рекомендуємо ознайомитися з главою 20 Господарського кодексу України.

Третє питання – умови дійсності договору. Це визначено у ст. 203 Цивільного кодексу України.

Четверте питання – підстави та правові наслідки визнання договору недійсним. Для цього рекомендуємо прочитати ст.ст. 215-217 Цивільного кодексу України.

Для підготовки до п'ятого питання доцільно опрацювати ст.ст. 205-208 та ст. 218 Цивільного кодексу України.

Шосте питання - підстави для зміни або розірвання договору. Правові наслідки зміни та розірвання договору. Доцільно ознайомитися ст.ст. 651-654 Цивільного кодексу України.

Література: 2, 4, 11, 12, 13, 16

Контрольні запитання

1. Що таке господарський договір?
2. Як співвідносяться договір і зобов'язання?

3. Які умови дійсності договору?
4. Які наслідки визнання договору неукладеним?
5. Що таке двостороння реституція?
6. Які підстави зміни договору?
7. Які підстави розірвання договору?
8. Які правові наслідки зміни договору?
9. Які правові наслідки розірвання договору?
10. У якій формі вчиняються зміна або розірвання договору?

Завдання

Завдання 1. Директор заводу «Нептун» доручив робітнику заводу — наладчику Власову відремонтувати верстату. Чи виникло зобов'язання? Чи змінилася б ситуація, якби Власов не був робітником заводу?

Завдання 2. Федоров продав своєму знайомому Константинову зібрання творів Л. Фейхтвангера, Дж. Лондона і Л. Толстого на загальну суму 500 гривень. Угода була оформлена письмово. Так як Федоров власноручно не міг підписати угоду через важку хворобу (параліч рук), він попросив розписатися замість нього свого сусіда Сидорова. Сусід розписався замість хворого, указавши своє прізвище і поставити й дату. Федоров і Константинов вирішили, що угода оформлена. Константинов віддав гроші Федорову, а книги вирішив перевезти додому через два тижні після повернення з відрядження. Через декілька днів після укладання угоди купівлі-продажу Федоров помер. Коли Константинов приїхав за книгами, дочка Федорова, що були єдиною спадкоємицею, відмовилася передати книги, посилаючись на те, що укладена угода не може вважатися дійсною внаслідок неправильного її оформлення. Чи правильно вчинила дочка Федорова?

Завдання 3. Необхідно визначити, у якій формі має укладатися договір між:

- 1) організацією і громадянином на ремонт квартири;
- 2) громадянами при даруванні речі на суму 300 гривень;
- 3) громадянами на купівлю-продаж автомобіля;
- 4) громадянами при наймі житлового приміщення.

ТЕМА 3. Особливості виконання договірних зобов'язань суб'єктами господарювання (підприємцями) (2 години)

План практичного заняття

1. Заміна осіб у договірному зобов'язанні: відступлення права вимоги та перевід боргу.
2. Поняття виконання договірних зобов'язань. Умови належного виконання договірних зобов'язань.
3. Припинення договірних зобов'язань.
4. Загальна характеристика видів забезпечення виконання договірних зобов'язань:
  - 4.1. Неустойка.
  - 4.2. Гарантія.
  - 4.3. Порука.
  - 4.4. Завдаток.
  - 4.5. Застава.
  - 4.6. Притримання.

Методичні вказівки

Практичне заняття складається з чотирьох питань. Перше питання стосується заміни кредитора у зобов'язанні та заміни боржника у зобов'язанні. Необхідно ознайомитися з правилами відступлення права вимоги та переводу боргу.

Щодо другого питання практичного заняття студент повинен знати умови належного виконання договірних зобов'язань. Також слід дати їх коротку характеристику.

У третьому питанні слід розкрити підстави припинення договірних зобов'язань. Зокрема, це передбачено главою 50 Цивільного кодексу.

У четвертому питанні практичного заняття треба охарактеризувати окремі види забезпечення виконання договірних зобов'язань: неустойку, гарантію, поруку, завдаток, заставу, притримання. Для цього треба ознайомитися з главою 49 Цивільного кодексу України.

Література: 6, 9, 11, 12, 13, 16

Контрольні запитання

1. Назвіть умови належного виконання зобов'язання.
2. Назвіть підстави припинення зобов'язання.
3. Чи можна замінити боржника у зобов'язанні без згоди кредитора?
4. Що таке неустойка?
5. Чим штраф відрізняється від пені?
6. Які функції виконує завдаток?
7. Що таке застава?
8. В чому суть притримання?
9. Хто є сторонами договору поруки?
10. Чи може на стороні поручителя виступати декілька осіб?

Завдання

Завдання 1. Бородіна пред'явила у березні 2001 р. позов до Агіна про стягнення з нього 2 тис. гривень. У позовній заяві вона зазначила, що 15 листопада 1999 р. Агін купив у неї за 4 тис. гривень пральну машину, але заплатив тільки 2 тис. гривень, а на іншу суму видав позикову розписку, у якій обіцяв повернути борг не пізніше 1 лютого 2000 р. Проте, після настання строку Агін боргу не сплатив, мотивував несплату тим, що Бородіна у свій час не сплатила боргу його батькові, у спадковому майні якого Агін знайшов розписку, видану Бородіною 3 квітня 1996 р. про одержання в борг 2 тис. гривень терміном на два місяці. Агін знайшов розписку відразу після смерті батька в січні 1997 р., але повернення боргу протягом усього цього часу не потребував, хоча збирався це зробити. Вирішить спір.

Завдання 2. За кредитним договором позичальник зобов'язався сплатити 20% від суми кредиту за кожний день прострочення повернення кредиту. Сплативши 75% боргу, позичальник прострочив сплату решти боргу на 4 місяці. У зв'язку з цим кредитор пред'явив до позичальника позов про стягнення обумовленої договором неустойки. Боржник, не заперечуючи факту прострочення, звернувся до суду з проханням про звільнення його від сплати неустойки, оскільки її розмір в декілька разів перевищує суму залишку основного боргу. Він зазначив, що більша частина боргу ним сплачена, на цей момент у нього певні фінансові труднощі і він не має змоги сплатити решту боргу. Яке рішення має винести суд? Який вид неустойки застосовувався сторонами? Чи має суд право зменшити суму неустойки, що обумовлена договором?

Завдання 3. Іванов вирішив купити квартиру, про що домовився з хазяїном квартири Стороженко. Договір купівлі-продажу вони домовилися підписати через тиждень, для чого повинні були зустрітися у нотаріальній конторі. На підтвердження своїх намірів Іванов передав Стороженко гроші в сумі 10% від вартості квартири. В обумовлений строк Іванов прийшов до нотаріальної контори, але Стороженка там не було. Коли Іванов розшукав Стороженка, той повідомив йому, що знайшов більш вигідного покупця і вже продав квартиру, а йому, Іванову, він згоден повернути отримані від нього гроші. Іванов пред'явив до Стороженка позов про повернення подвійної суми завдатку. Крім того, він вимагав відшкодування збитків, яких він зазнав, оскільки він вже встиг укласти з фірмою «Аргус» договір на ремонт квартири, та відшкодування моральної шкоди. Як вирішити цю справу? Як повинна бути оформлена угода про завдаток?

ТЕМА 4. Загальна характеристика договорів про передання майна у власність (1 година)

1. Договір купівлі-продажу.
2. Договір поставки.
3. Договір міни (бартеру).
4. Договір дарування.

Методичні вказівки

Перше питання практичного заняття стосується загальних положень про договір купівлі-продажу. Так, слід дати визначення цього договору, його правову характеристику, правове регулювання відносин, що виникають за договором купівлі-продажу, види договору купівлі-продажу. Доцільно вказати спеціальну назву сторін за договором, які учасники цивільних відносин можуть бути сторонами договору купівлі-продажу, форму договору купівлі-продажу. Окремо слід вказати істотні умови договору купівлі-продажу, зокрема охарактеризувати предмет договору.

Щодо договору поставки слід визначити його поняття, сторін, форму та істотні умови.

При характеристиці договору міни (бартеру) доцільно ознайомитися зі ст.ст. 715-716 Цивільного кодексу України та ст. 293 Господарського кодексу України.

В четвертому питанні, договір дарування, необхідно дати поняття та його правову характеристику. Також слід визначити форму договору дарування, права та обов'язки сторін за договором дарування, підстави та порядок розірвання договору дарування на вимогу дарувальника, звернути увагу на позовну давність до вимог про розірвання договору дарування.

Література: 2, 4, 5, 6, 9,

Контрольні запитання

1. Дайте визначення договору купівлі-продажу.
2. Назвіть істотні умови договору купівлі-продажу.
3. Які об'єкти цивільних прав можуть бути предметом договору купівлі-продажу?
4. Чи підлягає нотаріальному посвідченню договір купівлі-продажу земельної ділянки?
5. Дайте визначення договору поставки?
6. Хто є учасниками відносин поставки?
7. Назвіть істотні умови договору поставки?
8. Яка спеціальна назва сторін у договорі міни (бартеру)?
9. Чи можуть підприємницькі товариства укладати договір дарування?
10. Яка тривалість позовної давності до вимог про розірвання договору дарування?

Завдання

Завдання 1. Сидорчук придбала у супермаркеті електроніки фен Філіпс з гарантійним строком 1 рік. Через 8 місяців фен зламався і відповідно до умов гарантії Сидорчук обміняла його в супермаркеті на інший аналогічної моделі без проведення експертизи причин поломки. Як обчислюється гарантійний строк в даному випадку?

Завдання 2. У жовтні 2007 року Ч. звернулася до суду з позовом до К. про повернення завдатку мотивуючи це тим, що в липні 2007 року сторони цього спору домовились про укладення між ними договору купівлі-продажу жилого будинку, належного відповідачці на праві власності, і на підтвердження свого наміру придбати будинок, вона передала відповідачці К., гроші у сумі 5 тис. доларів США, але згодом, через відсутність грошей Ч., відмовилась від договору і бажала повернути свої гроші. К. заперечувала. Ч. звернулася до суду. Відмовляючи в задоволенні позовних вимог, місцевий суд виходив з того, що невиконання договору купівлі-продажу сталося з вини самої К. Згідно з правилом ч. 1 ст. 571 ЦК у разі, коли за невиконання договору відповідальною є сторона, яка дала завдаток,

він залишається у другій сторони, тому суд дійшов висновку про безпідставність вимог Ч. Проаналізуйте ситуацію. Які особливості розрахунків між особами на території України в іноземній валюті?

Завдання 3. Між ТзОВ "Ялинка" і меблевим комбінатом було укладено договір на поставку деревини на 3 роки. Поставка мала здійснюватися партіями по 250 тон щомісячно. Протягом першого року дії договору поставка здійснювалася в обумовлених розмірах. Наступного року ТзОВ протягом листопада - грудня не змогло поставити деревину, а в травні поставило 720 тон деревини. Меблевий комбінат пред'явив претензію про сплату неустойки за недопоставку в обумовлений договором строк. Чи підлягає поповненню недопоставка в наступному періоді в межах строку дії договору? Проаналізуйте ситуацію.

ТЕМА 5. Загальна характеристика договорів про передання майна у користування (2 години)

1. Поняття та юридична характеристика договору найму.
2. Зміст договору найму.
3. Договір прокату.
4. Договір лізингу.

Методичні вказівки

В першому питанні практичного заняття необхідно дати поняття договору найму та його правову характеристику за такими критеріями, як: розподіл прав та обов'язків сторін за договором; момент укладення договору; наявність чи відсутність зустрічного надання певного блага. Також доцільно охарактеризувати сторін договору найму, якими є наймодавець та наймач. Визначити статус таких осіб, як: постійні особи, що проживають з наймачем; тимчасові мешканці; інші особи, які вселються у помешкання. В цьому питанні також необхідно звернути увагу на форму договору найму.

Зміст договору найму як правочину становлять істотні умови. Тому слід дати коротку характеристику умов цього договору.

При характеристиці договору прокату слід звернути увагу на законодавче визначення цього договору та його особливості. Для цього треба ознайомитися з ст.ст. 787-791 Цивільного кодексу України.

Ознайомлення з договором лізингу слід почати з норм, які поширюються на регулювання відносин лізингу. Це норми, які містяться в Цивільному кодексі України, зокрема ст.ст. 806-809, та спеціальні норми в Законі України "Про фінансовий лізинг" від 16.12.1997 р. (в редакції Закону України від 11.12.2003 р.).

Література: 9, 11, 12, 13, 16

Контрольні запитання

1. Дайте визначення договору найму.
2. Назвіть сторін договору найму.
3. Назвіть істотні умови договору найму.
4. Які є види договору найму.
5. Назвіть сторін договору прокату.
6. Що є предметом договору прокату?
7. Хто здійснює капітальний та поточний ремонт речі, переданої за договором прокату?
8. Що таке прямий лізинг?
9. Що таке непрямий лізинг?
10. Що може бути предметом договору лізингу?

Завдання

Завдання 1. Гром. Клименко уклав 21 січня 2008 року договір прокату холодильника "Норд" строком на 6 міс. з прокатним пунктом "Світлана". За умовами договору гром. Клименко відразу сплачує за три місяці користування і щомісячно по 100 грн. Через місяць, у зв'язку з відрядженням, гром. Клименко вирішив повернути холодильник. Однак адміністрації відмовилась прийняти річ, оскільки строк дії договору ще не сплинув. Проаналізуйте ситуацію.

Завдання 2. Працівники прокуратури гром. Іванченко і гром. Петришин уклали між собою договір лізингу, за яким гром. Іванченко передає своєму колезі гром. Петришину у користування автомобіль ДЕУ «Ланос». Однак через 3 місяці гром. Петришин перестав сплачувати лізингові платежі. Ще через місяць гром. Іванченко звернувся до суду з вимогою розірвати договір лізингу. Охарактеризуйте ситуацію з правової точки зору.

ТЕМА 6. Поняття та види договорів про виконання робіт (1 година)

План практичного заняття

1. Договір підряду.
2. Договір будівельного підряду.
3. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт.

Методичні вказівки

В першому питанні практичного заняття необхідно дати загальну характеристику договору підряду, зокрема використовуючи норми Цивільного кодексу України, що містяться у ст.ст. 837-864. Треба охарактеризувати поняття договору підряду, звернути увагу на його правову характеристику, визначити види договору підряду, що передбачені актами цивільного законодавства, дати характеристику сторін договору підряду, правового статусу субпідрядників та генерального підрядника. До цього питання слід дати включити форму договору підряду.

В другому питанні має бути характеристика договору підряду за класичними критеріями: поняття договору та його особливості, сторони та форма договору, його правове регулювання, права та обов'язки сторін за договором будівельно підряду, відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання договору.

Для характеристики договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт доцільно ознайомитися § 4 глави 61 Цивільного кодексу України та ст. 324 Господарського кодексу України.

Література: 2, 4, 5, 6, 9

Контрольні запитання

1. Назвіть види договору підряду.
2. Які є істотні умови договору підряду?
3. Як називаються сторони у договорі будівельного підряду?
4. Що є предметом договору будівельного підряду?
5. Чи може робота за договором будівельного підряду виконуватися з матеріалу підрядника?
6. Що таке кошторис?
7. Що таке проектно-кошторисна документація?
8. Дайте визначення договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт.
9. Що таке вихідні дані для проведення проектних та пошукових робіт?
10. Як тривалість позовної давності до вимог, що впливають з договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт?

Завдання

Завдання 1. Використовуючи Закон України “Про ліцензування видів господарської діяльності” від 2 березня 2015 р., визначте, які види робіт за договором підяду підлягають ліцензуванню.

Завдання 2. Складіть проект договору будівельного підяду (виконати письмово).

Завдання 3. У травні 2007 року К. звернувся у суд із позовом до ТзОВ "Консоль ЛТД" про захист прав споживача, мотивуючи позовні вимоги тим, що в червні 2006 року між ним та ТзОВ було укладено договір про сумісну діяльність, а саме будівництво житла, відповідно до умов якого він був зобов'язаний сплатити грошовий внесок, а ТзОВ – у передбачені угодою строки збудувати й передати йому трьохкімнатну квартиру. Посилаючись на те, що відповідач не виконав обумовлений в угоді обов'язок і фактично між ними було укладено договір підяду, а не договір про сумісну діяльність, просив на підставі норм ЦК та положень Закону України про "Про захист прав споживачів" визначити зазначений правочин договором підяду, розірвати цей договір, стягнути на його користь завдані відповідачем збитки, а також компенсацію за заподіяння моральної шкоди. Суд виніс рішення на користь позивача. Проаналізуйте ситуацію.

Завдання 4. Гр. М. 25 липня 2006 року замовив ПП К. ремонт фасаду своєї крамниці. За умовами договору робота виконувалась з матеріалів замовника і мала бути завершена 15 серпня 2006 року. Однак через погане самопочуття гр.К до обумовленої дати виконав лише половину роботи. Гр. М. відмовився від подальших послуг К. і не оплатив виконану ним роботу, мотивуючи тим, що невиконання замовлення завдало йому значних збитків у тому числі і моральної шкоди. Чи правомірні дії гр. М.? Які права К. згідно з укладеним договором? Проаналізуйте та вирішіть ситуацію.

Завдання 5. Громадянин М. здав у ремонт ТзОВ “Автосервіс” автомобіль “Ауді-100”. В договорі сторони обумовили вартість ремонту, яка за попередньою оцінкою складає 3000 грн., і строк виконання робіт - протягом 2-х тижнів з моменту здачі. Через 2 тижні, прибувши за автомобілем, М. було запропоновано доплатити ще 680 грн. за проведений ремонт і профілактику охолоджувальної системи автомобіля. Про виконання цих робіт сторони не домовлялися. Представник ТзОВ пояснив, що необхідність проведення таких робіт виникла в ході загального ремонту. М. відмовився оплатити вартість додаткових робіт. Вирішіть ситуацію.

Тема 7. Поняття та види договорів про надання юридичних та фактичних послуг (2 години)

1. Договір про надання послуг.
2. Договір перевезення пасажирів та багажу.
3. Договір зберігання.
4. Договір доручення.
5. Договір комісії.

Методичні вказівки

В першому питанні практичного заняття необхідно дати поняття та правову характеристику договору про надання послуг. Слід звернути увагу на форму цього договору.

Для характеристики договору перевезення пасажирів та багажу необхідно ознайомитися з ст.ст. 910-911 Цивільного кодексу України. Слід звернути увагу на права пасажирів на будь-якому виді транспорту.

Третє питання – договір зберігання. Студент повинен визначити поняття та юридичну характеристику цього договору, окреслити спеціальні види зберігання, права та

обов'язки зберігача та поклажодавця за договором зберігання, відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання договору зберігання.

Четверте питання – договір доручення. Для розкриття цього питання студент повинен ознайомитися з главою 68 Цивільного кодексу України.

При характеристиці договору комісії рекомендуємо прочитати главу 69 Цивільного кодексу України. Студент повинен дати характеристику сторін договору комісії, істотних умов цього договору, договору субкомісії, визначити момент виникнення права власності у комітента, права та обов'язки сторін за договором комісії.

Література: 2, 12, 13, 16

Контрольні запитання

1. Дайте визначення договору про надання послуг.
2. За якими ознаками договір про надання послуг відрізняється від договору про виконання робіт?
3. Що є предметом договору про надання послуг?
4. Які права пасажира за договором перевезення пасажирів та багажу?
5. Назвіть спеціальні види зберігання.
6. За якими ознаками договір зберігання відрізняється від договору найму (оренди)?
7. Як називаються сторони у договорі доручення?
8. Що є предметом у договорі доручення?
9. Як називаються сторони у договорі комісії?
10. Що є предметом договору комісії?

Завдання

Завдання 1. Студенти М., У., Ж. їхали на гірськолижну базу автобусом Львів-Славське. При посадці в автобус з дозволу водія вони помістили у багажне відділення автобуса 3 пари гірських лиж і 3 спортивні сумки. Прибувши у Славське, студенти не виявили 2 сумок і заявили претензію водію про пропажу гірськолижного спорядження. З їхніх слів спорядження знаходилося у цих 2-х сумках, в 3-ій сумці були продукти харчування. Водій відмовився зафіксувати факт пропажі, оскільки вміст сумок був йому невідомий. Студенти звернулися з позовом до АТП-1314 про відшкодування вартості спорядження (3 пари гірськолижних чобіт, 3 спортивних костюми та інші речі) на загальну суму 25000 грн. та 10000 грн. моральної шкоди. Вирішіть спір.

Завдання 2. За договором складського зберігання на елеваторі ВАТ „Агрофірма” зберігала зерно. Строк зберігання був визначений “до початку посівної”. Коли ВАТ „Агрофірма” звернулося з вимогою про видачу зерна, то виявилось, що на елеваторі немає відповідної кількості зазначеного у договорі сорту пшениці та жита. Представникам ВАТ “Агрофірма” запропонували приїхати пізніше, оскільки очікувалося поновлення запасів зерна з резерву. Які особливості зберігання речей, визначених родовими ознаками? Чи матиме ВАТ “Агрофірма” право на відшкодування неодержаних доходів, якщо посівну не буде проведено вчасно?

Завдання 3. Перебуваючи у відрядженні у м. Львів, гр. Б. проживав у готелі "N". Повернувшись якимось у вечері в номер, він запримітив зникнення особистих речей (костюма, черевик) та 5 тис. грн. Гр. Б. відразу звернувся зі скаргою до адміністрації готелю. Однак адміністрація заперечила свою вину, оскільки між гр. Б. та адміністрацією не було укладено договору зберігання його речей. Проаналізуйте ситуацію.

Завдання 4. Громадянин Н. залишив автомобіль “Форд” на платній автостоянці. Черговий автостоянки зробив відмітку про автомобіль в журналі реєстрації. Повернувшись зранку за машиною, Н. виявив, що колеса зняті, з машини викрадено магнітофон і залишені ним особисті речі (шапка, рукавиці) на загальну суму 5220 грн. Н. заявив претензію директору автостоянки. Останній відмовився відшкодувати

збитки, оскільки автостоянка лише надає місце для користування і тому не несе відповідальності за збереження майна. Проаналізуйте ситуацію.

Завдання 5. Громадянин А. прийшов у кафе. Побачивши вішак, повісив на нього пальто і шапку. Повечерявши, громадянин А. виявив, що його пальто і шапка зникли. Громадянин А. заявив вимогу до адміністрації кафе про відшкодування йому вартості пальто і шапки. Адміністрація кафе заявила, що не несе відповідальності за зберігання одягу. Чи правовірні дії адміністрації кафе?

Завдання 6. За договором доручення, укладеним між громадянином А. та адвокатською фірмою, адвокат Т. представляв інтереси А. в суді по справі про відшкодування шкоди, завданої при виконанні трудових обов'язків. Рішення суду першої інстанції, яким А. було відмовлено в задоволенні позовних вимог переглядалося в апеляційному порядку і не було скасовано. Вважаючи, що адвокат Т. непрофесійно захищав інтереси А., останній пред'явив до нього вимогу про повернення сум за надання юридичної допомоги та компенсацію моральної шкоди. Вирішіть спір. Чи є оплатним договір доручення в даній ситуації? Яка форма договору доручення?

Завдання 7. Будинок, що складається з чотирьох кімнат, належав на праві приватної власності сестрам Яковенко А. і Яковенко Р. Одну з кімнат займали за договором найму подружжя Боднар, а решта – Яковенко Р. Оскільки подружжя Б. із закінченням строку дії договору вирішило звільнити приміщення, то Яковенко А. попросила їх здати від її імені у найм кімнату будь-якому молодому подружжю без дітей. Проаналізуйте ситуацію. Чи буде законним це представництво? Яке співвідношення довіреності та договору доручення?

ТЕМА 8. Особливості правового регулювання кредитно-розрахункових відносин (2 години)

План практичного заняття

1. Договір позики.
2. Кредитний договір.
3. Договір банківського вкладу.

Методичні вказівки

Перше питання – договір позики. Студент повинен дати поняття договору позики, визначити форму цього договору, правову характеристику цього договору, момент укладення договору позики. Також слід звернути увагу на питання, у яких випадках договір позики може бути процентним або безпроцентним, права та обов'язки сторін за договором позики, відповідальність сторін за цим договором.

У другому питанні слід звернути увагу на: поняття кредитного договору, форму кредитного договору, відмову від надання або одержання кредиту, проценти за кредитним договором, правові наслідки недійсності кредитного договору. Окремо необхідно охарактеризувати відносини комерційного кредиту, що виникають на підставі договору.

Характеристика договору банківського вкладу включає такі питання: поняття та форма договору, види банківських вкладів, проценти на банківський вклад, внесення грошових коштів на рахунок вкладника іншою особою, договір банківського вкладу на користь третьої особи, ощадна книжка, ощадний (депозитний) сертифікат.

Література: 2, 4, 5, 6, 9, 11

Контрольні запитання

1. В яких випадках договір позики може бути процентним або безпроцентним?
2. В яких випадках договір позики має укладатися у письмовій формі?
3. Чи може фізична особа бути позикодавцем?
4. Що таке капіталізація процентів за договором банківського вкладу (депозиту)?

5. В якій формі має укладатися договір банківського вкладу?
6. Які є види банківських вкладів?
7. Чи має право банк змінити розмір процентів, які виплачуються на вклади на вимогу за договором банківського вкладу?
8. Чи має право банк змінювати розмір процентів на строковий вклад в односторонньому порядку?
9. З якого дня нараховуються проценти на банківський вклад?
10. Що таке фіксована процентна ставка та змінювана процентна ставка за кредитом?

Завдання

Завдання 1. Ознайомтеся з Постановою Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 18 вересня 2013 р. (справа за позовом Особи 1 до Особи 2 про стягнення боргу за договором позики та за зустрічним позовом Особи 2 до Особи 1 про визнання договору позики таким, що не укладався). Проаналізуйте правове значення форми договору позики.

Завдання 2. У листопаді 2006 року Б. звернувся до О. із позовом про стягнення боргу. Позовні вимоги мотивував тим, що 1 серпня 2002 року він уклав з відповідачем договір позики, згідно з яким передав останньому 3 тис. доларів США. Вказану суму О. зобов'язався повернути на першу вимогу, але не раніше, ніж 1 липня 2003 року. Б. зазначав, що незважаючи на неодноразові прохання повернути позику відповідач на це не реагує, існування будь-якої заборгованості заперечує і на момент звернення до суду позики не повернув. Дайте правовий аналіз ситуації. З якого моменту починається перебіг позовної давності?

Завдання 3. У зв'язку з необхідністю проведення лікування за кордоном громадянин З. позичив у громадянина Л. 20 тис. грн. строком на 1 рік. За користування грошми Л. зобов'язується сплатити 10% річних від суми позики. Дайте правовий аналіз ситуації. В якій формі має бути укладений договір позики?

Завдання 4. У зв'язку з необхідністю проведення лікування за кордоном громадянин Н. позичив у громадянина О. 2 тис. доларів США строком на 6 місяців. У розписці було зазначено, що на момент повернення боргу сума може бути повернута у гривнях по курсу Національного банку, за користування грошми Н. зобов'язується сплатити 20% річних від суми позики. Дайте правовий аналіз ситуації. В якій формі має бути укладений договір позики?

Завдання 5. Працівник одного з територіальних підприємств управління залізниці Н-ської області звернувся з проханням до адміністрації управління про надання споживчого кредиту на внесок в ЖБК для придбання квартири його сім'ї в сумі 100000 грн. Було укладено кредитний договір за умовами якого:

- 1) погашення кредиту має розпочатися з 1 січня наступного за наданням кредиту року і погашається протягом 3 років рівними щомісячними сумами;
- 2) за користування кредитом працівник брав на себе зобов'язання сплачувати 15 % річних;
- 3) до повного погашення кредиту працівник не має права звільнитися з роботи за власним бажанням, а у випадку звільнення з ініціативи власника або уповноваженого ним органу (ст. 40 КЗпП) розмір проценту збільшується з 15 річних до 22 % річних.

Дайте правовий аналіз кожного пункту укладеного кредитного договору. Чи вправі управління залізниці надавати споживчі кредити своїм працівникам? Які правові наслідки укладення такого кредитного договору?

Завдання 6. ВАТ “Нафтопереробний завод” за рахунок чистого прибутку за результатами діяльності 2004 року надало кредит в сумі 250000 грн. своєму дочірньому підприємству

“Нафтовик –1” строком на 6 місяців з розрахунку 20% річних під заставу товарів в обороті. За результатами перевірки діяльності ВАТ контрольно-ревізійне управління звернулося до арбітражного суду про визнання кредитного договору недійсним на підставі ст. 207 Господарського кодексу України із стягненням в дохід держави сум, одержаних сторонами за договором. Дайте правовий аналіз ситуації. Хто може бути сторонами кредитного договору? Вирішіть спір.

Завдання 7. Приватний підприємець Р. взяв кредит у акціонерного банку “Агробуд” на суму 100 000 грн. під 17% річних на строк 6 місяців. Під заставу виконання кредитного зобов’язання за умовами договору передавалася 2-х кімнатна квартира, успадкована Р. після смерті батьків. Через 2 місяці Р. трагічно загинув у автокатастрофі. Після смерті Р. залишилися його дружина та неповнолітній син, які були прописані та проживали у заставленій квартирі. Банк звернувся з вимогою до дружини свого боржника про повернення суми кредиту і процентів за час користування ним. Дружина заявила, що не в змозі повернути таку суму грошей. Справами чоловіка не цікавилася і не знає куди і як він вклав гроші. Банк звернувся до суду. Проаналізуйте ситуацію.

Завдання 8. За строковим договором банківського вкладу банк гарантував клієнтам виплату 23% річних. Через 2 місяці банк уже здійснював прийняття вкладів під 17% річних і довів до відома усіх клієнтів, з якими були укладені договори банківського вкладу під 23% річних, про зміну ставки проценту з 23% на 17%. Чи правомірні дії банку? Чи можуть вкладники захистити свої права у судовому порядку? Проаналізуйте ст.ст. 651, 1061 Цивільного кодексу України.

Завдання 9. За договором банківського вкладу гр.Р. вніс на ім’я свого 10-річного сина 10000 грн. Через деякий час син звернувся в установу банку з вимогою по видачу йому цих грошей і нарахованих на них процентів. Які права третіх осіб, на користь яких укладено договір банківського вкладу? Чи правомірні вимоги 10-річного сина? Проаналізуйте ст.ст. 31, 32 Цивільного кодексу України.

ТЕМА 9. Загальна характеристика договорів про спільну діяльність (1 година)

План практичного заняття

1. Договір про спільну діяльність.
2. Поняття та правова характеристика договору простого товариства.
3. Зміст договору простого товариства.
4. Припинення договору простого товариства.

Методичні вказівки

В першому питанні слід дати поняття договору про спільну діяльність та його правову характеристику, види договору про спільну діяльність, істотні умови договору про спільну діяльність.

Друге питання практичного заняття стосується окремого виду договору про спільну діяльність, а саме договору простого товариства. В цьому питанні слід дати поняття та правову характеристику договору про спільну діяльність, охарактеризувати сторін та форму даного договору.

В третьому питанні необхідно визначити істотні умови цього договору. Зокрема, слід охарактеризувати предмет цього договору та вклади учасників у спільну діяльність.

В четвертому питанні слід визначити підстави та правові наслідки припинення договору простого товариства. Окремо охарактеризувати відмову учасника від подальшої участі в договорі простого товариства та розірвання договору та відповідальність учасника, щодо якого договір простого товариства припинений.

Контрольні запитання

1. Дайте визначення договору про спільну діяльність.
2. Які є види договору про спільну діяльність?
3. В якій формі має укладатися договір про спільну діяльність?
4. Які істотні умови договору про спільну діяльність?
5. Дайте визначення договору простого товариства.
6. Як називаються сторони у договорі простого товариства?
7. Скільки може бути учасників у договорі простого товариства?
8. Які види майна можуть бути вкладами учасників у спільну діяльність?
9. Яку відповідальність несе кожний учасник договору за спільними договірними зобов'язаннями, якщо договір простого товариства не пов'язаний із здійсненням його учасниками підприємницької діяльності?
10. Яку відповідальність несе кожний учасник договору за спільними договірними зобов'язаннями, якщо договір простого товариства пов'язаний із здійсненням його учасниками підприємницької діяльності?

Завдання

Завдання 1. Складіть проект договору простого товариства.

Завдання 2. Проведіть порівняльну характеристику договору про спільну діяльність та засновницького договору.

Література: 2, 4, 5, 6

Рекомендована література

Базова:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. Київ : Істина, 2003. 208 с.
3. Договірне право України. Загальна частина : навч. посіб. / за ред. Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова [та ін.]. ; за ред. О. В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 896 с.
4. Вавженчук С. Я. Договірне право : підручник : у 2 т. Т. І. Харків : Право, 2022. 632 с.
5. Договірне право України. Особлива частина : навч. посіб. / за ред. Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова [та ін.]. ; за ред. О. В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1200 с.
6. Договірне право України : навч. посіб. для підготовки до іспитів/ за ред. Тетарчук І. В. Київ : Центр учбової літератури. 2018. 259 с.
7. Мілаш В. С. Договірне право : конспект лекцій для студентів денної та заочної форм навчання усіх спеціальностей університету. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 80 с.
8. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. Є. Ходико; за заг.ред.В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. 242 с.
9. Договірне право України. Загальна частина: навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова та ін.; за ред. О. В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 896 с.

Допоміжна:

10. Вінник О. М. Господарське право : навч. посіб./ 2-ге вид., змін. та доп. Київ : Правова єдність, 2019. 766 с.
11. Розгон О. В. Договори у сімейному праві України : монографія. Київ : Ін Юре, 2018. 301 с.

12. Філатова Н. Ю., Логойко О. О. Порівняльний аналіз особливостей укладення електронних договорів в Україні і Німеччині: правові аспекти. *Правова держава*. Вип. 38. 2020. С. 92– 100.
13. Вавженчук С. Я. Правова природа договору з урахуванням досвіду провідних держав ЄС. угода про асоціацію України з ЄС як основа розвитку її національного законодавства. Адаптація національного законодавства відповідно до угоди про асоціацію з Європейським союзом : монографія / за ред. О. В. Кузьменко. Київ : Вид. центр «Кафедра», 2019.
14. Оновлення Цивільного кодексу України: формування підходів : колективна монографія / за ред. А. С. Довгерта, Є. О. Харитонова. Одеса : Гельветика, 2020. 674 с.
15. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу : монографія / за заг. ред. Н. С. Кузнецової. Одеса : Гельветика, 2021. 690 с.
16. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ : АртЕк, 2020. 128 с.

Інформаційні ресурси

17. Офіційний портал Верховної Ради України. URL : <http://rada.gov.ua/>
18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/>
19. Верховний Суд України. URL : <https://supreme.court.gov.ua> /supreme/gromadyanam/perelik_sprav/
20. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни «Правове забезпечення договірної роботи на підприємстві», розроблений в ПНС. URL : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7329>.